

til, hvad man kunde kalde et Tilbud, eller om at fravige Noget af det, der synes at være lidt eenfærdig laaet fast i det andet Thing. Fra den anden Side er der derimod med en Aabenhed, som jeg i høi Grad paaffønner, bestemt blevet udtalt, at man ikke finder sig foranlediget til at gaae ind paa det foreliggende Forslag. Men derved maa jo ialfald enhver Tænke om at vedtage denne Sag i en Form, der lignede en Ovreenskomst, være fjernt. Ved Forhandlingernes Begyndelse igaar talte 5 Godseiere, af hvilke de 4 meget bestemt udtalte sig imod Sagens Ordning paa den foreslaaede Maade. Dermed er det givet, at om nogen Ovreenskomst kan der ikke være Tale. Jeg er saa langtfra i dette Tilfælde at udtale mig imod den Stilling, som saaledes er bleven indtagen fra den ene Side, at det meget mere snart vil vise sig, at jeg i det Væsentlige er enig i den Betragtning, som fra denne Side er bleven gjort gjældende.

En æret Taler her tilhøre, det 7de kongevalgte Medlem (Usting), foreslog igaar at give Lovforslaget et andet Navn, og han sagde, at det egentlig ikke handlede om Fæstegodssets Overgang til Selveiendom, men derimod nærmest om at indrømme Fæstefamilierne en Trediedeel af Fæstegodssets Værdi. Dette forekommer mig dog at være noget vel strengt og ubilligt. Jeg opfatter ganske vist Lovforslaget noget anderledes og som noget humanere. Det er imidlertid ganske vist ikke simpelthen et Lovforslag om Fæstegodssets Overgang til Selveiendom, men der maa føies til: et Lovforslag om Fæstegodssets Overgang til Selveiendom væsentligst til den nuværende Fæsterlæg og paa modererede Vilkaar. Naar man optager disse to Momenter med, saa er det virkelig et Lovforslag om Fæstegodssets Overgang. Men Optagelsen af disse to Momenter har noget Misligt. Thi, naar man kommer til Begrundelsen af Lovforslaget og spørger: „Kan Almeenvellet, som man har sagt, opfordre til, tiltrods for alle modstaaende Betragtninger, at vedtage et Forslag til en Tvangslav som denne“?, saa kan man ikke længer fastholde det Standpunkt, at man under Almeenvellets Krav forstaaer: Selveiendoms Indførelse istedetfor Fæste absolut taget, men man maa ved Almeenvellets

Krav forstaae: Selveiendoms Indførelse med Bevarelse af de nu paa Fæstegaardene siddende Familier og for en modereret Priis. Dette er Hovedsagen. Naar man gaaer ud fra dette Sidste og saa vil tale om Almeenvellet, saa er jeg bange for, at man vil føle sig noget generet ved det specielle Hensyn til et vist Antal Familier, for hvis Vel jeg forresten har ligesaa megen Interesse, som de fleste Andre her i Salen kunne have. — Naar man taler om, at Almeenvellet fordrer Fæsteafløsning og Selveiendoms Udbredelse, da siger jeg, at jeg er enig deri. Det er i høieste Grad ønskeligt, at Fæstegodset om ikke for lang Tid gaaer over til at blive Selveiendom. Jeg tilføier derhos, at jeg virkelig paa det Indvirkende ønsker, at det maa gaae over til Selveiendom, væsentligst for de nuværende Fæstefamilier, og til meget billig Priis. Men naar man dernæst spørger, om Almeenvellet da nu kræver en Indgriben ved Tvang i dette Forhold, saa maa jeg først vende mig til det statsøconomiske Standpunkt og, forsaavidt jeg erkjender Forandringen for ønskelig, undersøge, om det da gaaer saa daarlig med denne Forandring til Selveiendom, at der er Grund til at gribe stærkt ind, for at paaffynde den. Og dertil maa jeg saa svare: Nei. De fornødne factiske Oplysninger i saa Henseende ere jo alt flere Gange bleve fremdragne, men der er dog et Par enkelte Punkter, som jeg med Hensyn dertil vil tilføie. Vi have her i Landet omtrent 384,000 Tdr. Hartkorn, eller — jeg tager maaffee feil heri — dog ialfald over 360,000 Tdr. Hartkorn Alger og Eng. Men nu havde vi i 1861 kun ca. 69,000 Tdr. Hartkorn Fæstegods, og altsaa var allerede da det Allervæsentligste opnaaet, idet der var over 4 Gange saa megen Selveiendom som Fæstegods. Fæstegodset drives vel, siger man, mindre godt, og det er jo ogsaa blevet indrømmet af en meget æret Godseier her, der har solgt en stor Mængde Fæstegods (Sehested-Smul). Men drives Fæstegodset dog for Dieblirket saa slet, og udgjør dets Productionsevne en saa ringe Deel af Danmarks hele Productionsevne, at der er nogen Grund til derfor ved en betænkelig Indgriben fra Lovgivningsmagtens Side at fremme